

En berättelse om ledarskap i klassrummet

Marcus Samuelsson

Institutionen för beteendevetenskap och lärande,
Pedagogik och didaktik, Linköpings universitet

Förebyggande, långsiktigt, målmedvetet och tålmodigt är viktiga delar av lärarens klassrumsledarskap. Detta är i sig inget nytt. Astrid Lindgren skrev om det redan 1949 i boken *Mera om oss barn i Bullerbyn*.

Fem delar av ledarskap i klassrummet

Ett klassrumsledarskap som utvecklar eleverna akademiskt, socialt och moraliskt kan beskrivas som ett gott ledarskapet. Där arbetar läraren för att:

- Etablera förståelse för klassen som socialt system
- Skapa respektfulla relationer
- Etablera ett gott klassrumsklimat
- Etablera struktur, rutiner och regler
- Ha tydliga förväntningar och motivera eleverna

Detta är ett vanligt sätt att beskriva ledarskap i klassrummet, enligt internationell forskning. Oavsett om vi läser forskning eller inte så kan vi ha dessa delar med oss när vi läser andra texter där lärarens ledarskap. Som exempelvis *Mer om oss barn i Bullerbyn*.

Lärare är mänskliga och ser till att regler följs

I kapitlet *Vi går i skolan och skojar med fröken*, berättar bokens jag Lisa, hur barnen i Bullerbyn återkommer till skolan efter jullovets slut. I skolan väntar deras fröken som under jullovet köpt karameller dem. Hon uttryckte att det var roligt att se dem igen och Lisa tyckte det var kul att se fröken igen. Fröken beskrivs som snäll. Lisa beskriver också karaktären på några av eleverna, särskilt pojkarna, som under lektionerna gör en massa bus, oavsett årstid. Lisa berättar att motivet för buset, enligt fröken, är att pojkarna inte kan låta bli att busa. Lisa beskriver sedan Lasse, i vars fingrar de kliar särskilt mycket och hur han skojar under en högläsning och släpper ut luften ur en gummigris. Precis när Lisa precis läst att konungen brast ut i tårar. Lasses bus fick alla att fnissa och till och med fröken var på väg att skratta enligt Lisa. Men fröken kunde hålla sig för skratt och Lasse korrigerades. Han fick enligt Lisa tillsammans med grisen stå i skamvrån hela timmen.

Lärare ger och tar i respektfulla relationer

Längre fram i kapitlet berättar Lisa hur barnen bestämt sig för att lura fröken i samband med första april. Barnen blev överens om att komma till skolan klockan sex istället för klockan åtta den första april. Enligt Lisa kom de till skolan och förde mesta möjliga oväsen i farstun så att fröken som bodde i skolhuset skulle höra dem. Lasse, som dagen innan vridit fram klockan i klassrummet två timmar, sprang upp och knackade på frökens dörr och frågade om det inte skulle vara någon skola den dagen. Enligt Lisa kom fröken efter en stund ner och släppte in dem i salen. Hon bad om ursäkt. Hon sa att hon måste missat när hennes klocka hade ringt. Fröken tyckte det var förargligt och bad om ursäkt igen. Barnen lyckades denna gång hålla sig för skratt och lektionen i räkning började. När barnen räknade som bäst ringde väckarklockan upp hos fröken. Fröken undrade

snopet vad det var. Barnen skrek tillsammans: "April, april, du dumma sill, vi kan lura dig vart vi vill" (s. 55) och fröken svarade dem (s. 55) "såna ungar". Inget särskilt hände under dagen enligt Lisa. Lektionerna genomfördes och klassen trodde därför att de skulle få gå hem när skoldagen var slut. Men då sa fröken plötsligt: "April, april, nu läser vi en timme till!" (s. 56). Barnen fick sedan ännu en timme i skolan medan fröken läste roliga historier.

Vad lärare är och hur de gör har betydelse

Om vi lämnar Barnen i Bullerbyn och funderar på vad och hur bokens jag Lisa beskriver sin fröken och hennes relation till klassen så kan följande konstateras:

- Fröken är en förebild,
- Fröken är en moralisk person,
- Fröken är humoristisk,
- Fröken har förståelse för barns olikheter,
- Fröken har förmågan att reglera gränsöverskridande beteende,
- Fröken har förmågan att skapa rutiner,
- Fröken har förmågan att upprätthålla strukturer,
- Fröken har förmågan att skapa och upprätthålla goda relationer.

De fem delarna av ett gott klassrumsledarskap som forskningen identifierat återfinns alltså i boken. Fröken formerade eleverna till en klass och visade gränser för utrymmet att skoja och busa. Hon höll på regler och hade förmågan att dela ut konsekvenser för beteenden som överskred gränser. Hon hade å ena sidan förståelse för elevernas olikheter och hade också förväntningar på eleverna. Berättelsen är intressant då den visar att dessa barn, enligt Lisas berättelse, hade utrymme och tordes busa med sin fröken. På samma gång är berättelsen intressant då den visar hur fröken inte provocerades av buset. Hon hade förmågan att hantera buset professionellt som studsade mot hennes professionella jag (Colnerud & Granström, 2002) och hon busade i sin tur med barnen innan skoldagen tog slut. Denna aspekt, acceptans för barns bus (Frykman, 1999) har kanske gått förlorad över tid. Dagens lärare provoceras på ett annat sätt (Samuelsson, 2012; 2014) och hanterar sannolikt provokationer på ett annat sätt än dåtidens fröken i folkskolan såsom den beskrivs genom Lisa.

Att påminna om goda ledaregenskaper hos lärare

Oavsett om och hur dagens barn busar med sina lärare och om och hur dagens lärare provoceras och hanterar dem så ringar berättelsen in flera väsentliga aspekter av det goda ledarskapet. Den fokuserar på lärarens personliga egenskaper som generös, rättvis, respektfull och att läraren erbjuder en trygg miljö där det till och med är accepterat att skoja den första april. Den handlar också, i mindre omfattning, om undervisningens karaktär. Jag tolkar det som att bokens fröken arbetar förebyggande, långsiktigt, målmedvetet och tålmodigt. Berättelsen påminner i flera avseende om samtida berättelser om goda lärare, såsom det berättas om på webbplatser som Skolverkets För det vidare. Denna berättelse liknar de berättelser tio svenska kändisar mindes av sina lärare (Samuelsson, Samuelsson & Kåreklint, 2013).

En avslutande poäng är en påminnelse om att tänkvärda och lärorika skildringar av goda lärares arbete kan läsas på många olika ställen och skrivas fram på många olika sätt.